

Sygn. akt III CSK 176/16

POSTANOWIENIE

Dnia 6 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku M. B.
przy uczestnictwie T. B.
o podział majątku dorobkowego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 6 września 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w N.
z dnia 2 grudnia 2015 r.,

- 1) odrzuca skargę kasacyjną,**
- 2) oddala wniosek uczestniczki o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca M. B. złożył skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w N. z dnia 2 grudnia 2015 r. (1) zmieniającego postanowienie Sądu Rejonowego w N. z dnia 22 czerwca 2015 r. w części poprzez ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym wnioskodawcy i uczestniczki postępowania T. B. w ten sposób, że udział M. B. wynosi 30%, a T. B. 70% oraz podwyższającego kwotę zasądzoną od wnioskodawcy tytułem spłaty i zmniejszającego kwotę zasądzoną tytułem zwrotu nakładów z majątku wspólnego, (2) oddalającego apelację wnioskodawcy i uczestniczki postępowania w pozostałej części. Jako przedmiot zaskarżenia wskazał orzeczenie sądu drugiej instancji w całości i oznaczył wartość przedmiotu zaskarżenia kwotą 687.177 zł. W istocie jednak skarga kasacyjna kwestionuje ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym i w tym zakresie wskazuje jako podstawy kasacyjne naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 43 § 1 i 2 k.r.o. poprzez przyjęcie, że w sprawie zachodziła podstawa do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym oraz naruszenie prawa procesowego, tj. art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak omówienia w uzasadnieniu postanowienia szeregu okoliczności faktycznych dotyczących stosunków osobistych i majątkowych b. małżonków oraz rzeczywistego wkładu wnioskodawcy w powstanie majątku wspólnego

Sąd Najwyższy, badając dopuszczalność skargi kasacyjnej ustalił i zważył co następuje:

W postępowaniu nieprocesowym dopuszczalność skargi kasacyjnej została uregulowana odmiennie niż w postępowaniu procesowym. W art. 519¹ k.p.c. zawarto wyliczenie rodzajów spraw rozstrzyganych w postępowaniu nieprocesowym, od których przysługuje skarga kasacyjna. W myśl art. 519¹ § 2 k.p.c. w sprawach z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli skarga kasacyjna przysługuje tylko w sprawach o przysposobienie oraz o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, chyba że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych. Ograniczenia przedmiotowe dopuszczalności skargi kasacyjnej dokonywane są ze względu na wartość przedmiotu zaskarżenia (*ratio valoris*) bądź rodzaj sprawy (*ratio materiae*). Z tych względów wymogiem formalnym skargi kasacyjnej jest

wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398⁴ § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). Prawidłowość wypełnienia tego obowiązku podlega kontroli sądu drugiej instancji i Sądu Najwyższego, które mogą weryfikować prawidłowość wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia na podstawie akt sprawy, z pominięciem zasad określonych w art. 25 i 26 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2001 r., IV CZ 20/01, nie publ., z dnia 21 listopada 2001 r., I CZ 152/01, nie publ., z dnia 6 listopada 2002 r., III CZ 98/02, OSNC 2004, Nr 1, poz. 11). Sprawdzenie takie jest niezbędne w szczególności wówczas, gdy z okoliczności sprawy wynika, że skarżący w celu obejścia przepisów procesowych instrumentalnie zmierza do obejścia przepisów wyznaczających dopuszczalność skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZ 89/06, nie publ.). Zasadą jest, że wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną nie może przewyższać wartości przedmiotu sporu, ani wartości przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu apelacyjnym, a wyjątki od niej dotyczą rozszerzenia powództwa oraz zasądzenia ponad żądanie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 2002 r., II UZ 11/02, OSNP-wkł. 2002, nr 17, poz. 7).

Jak wyżej wskazano w sprawach o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami skarga kasacyjna nie przysługuje, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 150.000 zł. W orzecznictwie przyjęto, że wartość przedmiotu zaskarżenia sprowadza się do wartości konkretnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego objętego zaskarżeniem (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2002 r., III CZ 98/02, OSNC 2004, nr 1, poz. 11). Zaakceptowano pogląd, wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2003 r. III CZ 153/02 (OSNC 2004, nr 4, poz. 60), w myśl którego w sprawie o dział spadku (przepisy o dziale spadku, zgodnie z art. 567 § 3 k.p.c., odpowiednio stosuje się w sprawach o podział majątku wspólnego) wartość przedmiotu zaskarżenia z reguły nie może przekraczać wartości udziału należącego do uczestnika wnoszącego skargę kasacyjną. Tylko wyjątkowo, gdy uczestnik podważa samą zasadę podziału albo zaskarża rozstrzygnięcie dotyczące roszczeń dochodzonych z tytułu posiadania rzeczy wspólnej lub zwrotu pożytków lub rozliczenia nakładów, wartość przedmiotu

zaskarżenia może być wyższa niż wartość jego udziału. Interesy majątkowe uczestników postępowania ograniczają się do wartości odpowiednio wysokości udziału w majątku poddawany podziałowi, stąd wartością przedmiotu zaskarżenia - nawet wówczas, gdy przedmiot zaskarżenia oznaczono jako „orzeczenie w całości” - nie jest wartość całego dzielonego majątku, ale konkretnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego, którego środek odwoławczy dotyczy. Konsekwentnie odnośnie do postanowienia sądu drugiej instancji, którym oddalono apelację strony wnoszącej skargę, na ogół należy przyjąć, że wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną może być taka sama, jak w apelacji albo niższa, jeśli skarżący częściowo uznał racje sądu odwoławczego lub zrezygnował z części swoich pretensji, ponadto należy ją odnieść nie do wartości całego dzielonego majątku, tylko do indywidualnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego, którego środek odwoławczy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2009 r. IV CSK 107/09, niepubl., z dnia 15 grudnia 2006 r., III CZ 88/06, z dnia 24 lipca 2008 r., IV CZ 53/08, z dnia 6 maja 2010 r., II CZ 38/10, z dnia 1 czerwca 2011 r., II CZ 27/11). Nie jest możliwe określenie tej wartości na kwotę wyższą od wskazanej w apelacji, ponieważ zwykle zakres zaskarżenia, tj. kwestionowanego wcześniej rozstrzygnięcia, nie może być szerszy. Wyjątki od tej reguły dotyczą sytuacji, gdy sąd odwoławczy równolegle rozpoznawał apelację innego uczestnika postępowania i wydał orzeczenie reformatoryjne, gdy uczestnik podważa zasadę podziału, objęcie lub nieobjęcie orzeczeniem poszczególnych rzeczy lub praw albo rozliczenie nakładów, długów lub darowizn, następstw posiadania bądź gdy wobec upływu czasu znacząco zmieniła się wartość masy majątkowej i podlegała ona przeszacowaniu. W takich wypadkach wartość przedmiotu zaskarżenia może być wyższa niż wartość jego udziału (por. postanowienia z dnia 5 maja 1978 r., III CZP 26/78, OSNCP 1979, nr 1, poz. 3, z dnia 12 lipca 2007 r., III CSK 177/07, niepubl., z dnia 3 czerwca 2009 r., IV CSK 107/09, niepubl.). Przez zasadę podziału w powyższym znaczeniu należy przy tym rozumieć nie odwołanie się do wartości całej masy majątkowej, gdy stanowiska stron co do jej podziału są rozbieżne, z wyjątkiem przyznania jej wbrew woli skarżącemu z obowiązkiem spłaty (wówczas znaczenie ma konsekwencja zadysponowania danym składnikiem wyrażająca się różnicą wartości praw

majątkowych których żądał i tych które otrzymał w postaci zasądzonej od niego sumy spłat/dopłat), tylko sytuację gdy kwestionuje się fakt i podstawę uznania danego składnika majątku za wspólny (wówczas uwzględnia się jego wartość) bądź dopuszczalność podziału z uwagi na zakazy bądź ograniczenia istniejące w tym zakresie, a wynikające z ustawy lub umowy. Zbliżone stanowisko co do tej kwestii zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 sierpnia 2008 r., V CSK 136/078, nie publ. W odniesieniu do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym wartość przedmiotu zaskarżenia wyraża się kwotą odpowiadającą wartości kwestionowanej różnicy wysokości udziałów.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy stwierdził, że sąd pierwszej instancji ustalił nierówne udziały w majątku wspólnym w proporcji 60:40 na niekorzyść wnioskodawcy. Postanowienie reformatoryjne sądu drugiej instancji w uwzględnieniu apelacji uczestniczki ustala tę proporcję jako 70:30, przy czym oddalono nim apelację wnioskodawcy kwestionującą, w braku podstaw do zastosowania art. 43 § 2 k.r.o., ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym stron. W skardze wnioskodawca kwestionuje zasadność ustalenia nierównych udziałów w majątku dorobkowym małżonków, jego interes majątkowy wyraża się zatem w różnicy pomiędzy kwotą, przypadającą mu zgodnie z zaskarżonym postanowieniem, a tą kwotą, jaka uzyskałby, gdyby sąd przyjął równe udziały. Wartość majątku dorobkowego wynosi ogółem 671.915 zł (687.177 – 315.262), a sporne 20% odpowiada kwocie 134.383 zł. Rzeczywisty interes majątkowy, którego ochrony skarżący dochodzi w skardze kasacyjnej, wyraża się zatem kwotą 134.383 zł.

Konkludując wskazana w skardze wartość przedmiotu zaskarżenia, jako bezpodstawnie zawyżona, została oznaczona nieprawidłowo. Jej zweryfikowana wartość jest niższa od kwoty progowej wskazanej w art. 519¹ § 2 k.p.c., stąd skarga kasacyjna jest niedopuszczalna.

Z tych względów Sąd Najwyższy na mocy art. 398⁶ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odrzucił skargę kasacyjną. Nie znajdując podstaw do odstąpienia od zasady ponoszenia przez strony we własnym zakresie kosztów postępowania nieprocesowego oddalono wniosek uczestniczki postępowania o zwrot kosztów

wywołanych wniesieniem skargi (art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391§ 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

db

eb